

We stellen vast dat het dossierbeheer van de CsBM op een verschillende wijze gebeurt. Periodiek overleg tussen de verschillende CsBM met het oog op de eenvormigheid van het beleid ontbreekt. Daarnaast stellen we vast dat er een gebrek aan middelen en personeel is om de CsBM in staat te stellen hun populatie in kaart te brengen. Overlegmomenten tussen de verschillende CsBM, met als bedoeling het beleid op elkaar af te stemmen, dienen te worden gerealiseerd. Daarnaast zou een registratieorgaan moeten opgericht worden dat instaat voor de centrale verwerking van de gegevens. Dit zou een vertrekpunt kunnen zijn voor meer onderzoek inzake de geïnterneerdenpopulatie.

V. BIBLIOGRAFIE

- BROOThAERTS, J.P. en MENTENS, R., "Zijn er in de huidige context behandelingsmogelijkheden op een afdeling Sociaal Verweer?", *Panopticon* 1982, 435-441.
- BROOThAERTS, J.P. en MENTENS, R. en DE SOETE, G., "De verblijfsduur van geïnterneerden in een bijzondere afdeling tot bescherming van de maatschappij: een empirisch onderzoek", *Panopticon* 1984, 495-505.
- CASSELMAN, J., COSYNS, P., GOETHALS, J., VANDENBROUCKE, M., DE DONCKER, D. en DILLEN, C., *Internering*, Leuven, Garant, 1997, 125p.
- CASSELMAN, J., "Forensisch Psychiatrische Eenheden: nu of nooit!", *Tijdschrift Klinische Psychologie* 2000, 148-152.
- CASSELMAN, J., "Begint er licht te schijnen aan het einde van de duistere tunnel?", *De orde van de dag* 2001, 37-41.
- CASSELMAN, J., "De hervorming van de internering: worden geïnterneerden er beter van?", *Alert* 2002, 82-92.
- COSYNS, P., "Hulp verlenen of opsluiten: rethorische vraag of prangend alternatief?", *Panopticon* 1992, 317-322.
- COSYNS, P., "Internering: een doorbraak in het herzieningsproces van de wet?", *Panopticon* 1999, 313-318.
- COSYNS, P. en CASSELMAN, J., *Gerechtelijke psychiatrie*, Leuven, Garant, 1995, 108p.
- DE VUYSERE, S., *Geïnterneerden in Vlaanderen: sociobiografische kenmerken, gerechtelijke en hulpverleningsvoorgeschiedenis en interneringskenmerken*, K.U.Leuven, Faculteit Rechtsgeleerdheid, 2001, niet uitgegeven.
- DE WAELE, J.P., "Enkele dysfuncties van de wet tot bescherming van de maatschappij", *Panopticon* 1983, 231-245.
- GOETHALS, J., "Internering in België. Enkele statistische gegevens", *Panopticon* 1985, 129-147.
- GOETHALS, J., "De geïnterneerden onder de Commissie ter Bescherming van de Maatschappij Leuven 1945-1975. Kenmerken en evolutie", *Panopticon* 1988, 275-290.

- GOETHALS, J., *Abnormaal en delinkwent*, Antwerpen, Kluwer, 1991, 332p.
- GOETHALS, J., "De geïnterneerden van de Leuvense Commissie tot Bescherming van de Maatschappij", *Panopticon* 1991, 461-474.
- MINISTERIE VAN JUSTITIE, De Commissie Internering. Eindverslag van de werkzaamheden, s.l., 1999, 120p.
- VANDENBROUCKE, M., "De psychiatrische expertise in opspraak", *Panopticon* 1983, 150-165.
- VANDENBROUCKE, M., "Eenheid voor forensische psychiatrie in een psychiatrisch ziekenhuis. Utopie en realiteit", *Panopticon* 1994, 76-88.

De Commissies ter Bescherming van de Maatschappij van Antwerpen, Gent en Leuven. Een vergelijking van de geïnterneerdenpopulatie

In deze bijdrage⁸ worden de onderzoeksgegevens die eerder verzameld werden voor de totale populatie geïnterneerden van Vlaanderen⁹ (één-talig Vlaamse Commissies ter Bescherming van de Maatschappij; hierna verkort geciteerd: CsBM) voor elke CBM apart uitgewerkt. Allereerst wordt de rol van de CBM binnen de interneringsmaatregel beknopt toegelicht. Vervolgens worden de aantallen geïnterneerden die onder de verschillende CsBM ressorteren weergegeven. Voor elke CBM wordt de geslachtsverdeling, de leeftijd en interneringsleeftijd, de interneringsduur, de verblijfplaats, de delictverdeling en de gerechtelijke voorgeschiedenis vermeld. Eerdere onderzoeken¹⁰ geven informatie over de populatie van één of twee CsBM, anderen geven een zicht op de verblijfssituatie van de geïnterneerden ressorterend onder de acht CsBM of beschrijven de totale populatie geïnterneerden voor Vlaanderen. Eenduidige informatie over de geïnterneerdenpopulatie die een vergelijking tussen de CsBM toelaat, ontbreekt. De informatieverzameling door de CsBM gebeurt op een verschillende wijze en georganiseerde overlegmomenten tussen de verschillende CsBM, met als bedoeling het beleid op elkaar af te stemmen, zijn er niet. Via deze weg trachten we een beeld te geven van de drie vermelde CsBM, dat ons toestaat een onderlinge vergelijking te maken.

8. Met dank aan de CBM Antwerpen, Gent en Leuven.

9. S. DE VUYSERE, J. CASSELMAN, en G. VERVAEKE, *De geïnterneerdenpopulatie van Vlaanderen: enkele cijfergegevens*, K.U. Leuven, Faculteit Rechtsgeleerdheid, 2002, aanvaard.

10. *Ibid.*; M. VANDENBROUCKE, "Geïnterneerde: wie bent u? Een vraag naar de diagnose van de geïnterneerde in België", in J. CASSELMAN, P. COSYNS, J. GOETHALS, M. VANDENBROUCKE, D. DE DONCKER en C. DILLEN, *Internering*, Leuven, Garant, 1997, 63-72; GOETHALS, 1985, 1988 en 1991.

I. DE ROL VAN DE COMMISSIES TOT BESCHERMING VAN DE MAATSCHAPPIJ

De interneringsmaatregel kan door het onderzoeks- of vonnisgerecht op basis van de Wet van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen, gewoontemisdadigers en plegers van bepaalde seksuele strafbare feiten (hierna verkort geciteerd: WBM) opgelegd worden. De maatregel, die van onbepaalde duur is, is gericht op plegers van een wanbedrijf of misdaad die op het moment van de berechting in een staat van krankzinnigheid, zwakzinnigheid of ernstige staat van geestesstoornis verkeren, waardoor zij niet in staat zijn hun daden te controleren (art. 1 WBM). Bovendien moet de betrokkene sociaal gevaarlijk bevonden worden (voorwaarde gegroeid uit de jurisprudentie: GOETHALS, 1991). Op basis van artikel 21 van de WBM kan de Minister van Justitie, na eensluidend advies van de CBM, overgaan tot de internering van een veroordeelde waarvan tijdens de uitvoering van zijn straf blijkt dat hij zich in een toestand vermeld in artikel 1 WBM bevindt, die hem ongechikt maakt tot het controleren van zijn daden.

De uitvoering van de interneringsmaatregel is in handen van de CBM. Ons land telt zeven CsBM (door de sluiting van de psychiatrische annex bij de gevangenis te Lantin¹¹ werden de dossiers van de CBM bij deze inrichting overgedragen naar de CBM bij de psychiatrische annex van de gevangenis te Namen) en één hoge CBM. De Nederlandstalige CsBM bevinden zich in de gevangnissen van Antwerpen, Gent en Leuven, de Franstalige in de gevangnissen van Jamioulx, Bergen en Namen en de tweetalige CBM in de gevangenis van Vorst. Na de beslissing tot internering komt de geïnterneerde terecht onder de bevoegdheid van de CBM van de regio waar het (hoofd)misdrijf werd gepleegd. De geïnterneerde kan echter een wijziging aanvragen.¹² Het onderzoek spitst zich toe op de drie ééntalige Vlaamse CsBM; Antwerpen (bevoegd voor de provincies Antwerpen en Limburg), Gent (bevoegd voor de provincies West- en Oost-Vlaanderen) en Leuven (bevoegd voor het gerechtelijk arrondissement Leuven).

De CBM is samengesteld uit een rechter die als voorzitter fungeert, een geneesheer-psychiater en een advocaat. Aan elke CBM is een secretaris toegevoegd die de dossiers beheert. Minstens éénmaal per maand zetelt de CBM (frequentie varieert per CBM). Op de zitting is

ook de Procureur des Konings van het betreffende arrondissement aanwezig, die voor de beraadslaging aan de leden van de CBM zijn advies geeft. Verder zijn ook leden van de sociale en reclasseringsdiensten aanwezig op de zittingen. Na doorverwijzing door de rechter die de internering oplegde, duidt de CBM de voorziening aan waar de internering dient uitgevoerd te worden (art. 14 WBM). Wanneer de betrokkene dient overgebracht te worden naar een andere inrichting kan dit enkel na een beslissing van de CBM (art. 15 WBM). Op vraag van de geïnterneerde beslist de CBM over beperkte vrijheid of uitgangspemissies (art. 15 WBM). Elke zes maanden kan de geïnterneerde een vraag tot invrijheidstelling aan de CBM richten (art. 18 tot 20). Wanneer zijn vraag tot invrijheidstelling door de CBM wordt afgewezen, kan de geïnterneerde op basis van de Wet van 10 februari 1998, via zijn advocaat, beroep aantekenen bij de hoge CBM.¹³ Wanneer de CBM een geïnterneerde vrij op proef stelt, kunnen aan de invrijheidstelling voorwaarden gekoppeld worden. Zo moeten de voorwaarden voor reclassering vervuld zijn en moet de betrokkene zich aan een sociaal-geneeskundige voogdij onderwerpen (de bepaling van de duur van de voogdijperiode verschilt per CBM). Justitie-assistenten staan in voor de begeleiding en de controle op de naleving van de voorwaarden en informeren de CBM over de toestand van betrokkene die op proef in vrijheid is gesteld. Wanneer de geïnterneerde vrij op proef de voorwaarden niet naleeft, kan de invrijheidstelling op proef, op vordering van de Procureur des Konings, ingetrokken worden. De CBM beslist dan opnieuw over het verdere verloop van de internering. Na verloop van de voogdijperiode beslist de CBM over de definitieve invrijheidstelling.

II. METHODE EN DOEL VAN HET ONDERZOEK

Bij het onderzoek naar de volledige populatie van de geïnterneerden ressorterend onder de Vlaamse CsBM (DE VUYSERE, CASSELMAN en VERVAEKE, 2002) werden verschillen tussen de CsBM waargenomen.

We stellen vast dat gestructureerd overleg tussen de verschillende CsBM onbestaande is, dat geen enkele overheidsdienst de geïnterneerdenpopulatie volledig in kaart brengt en dat er geen algemeen geldende richtlijnen bestaan waarop CsBM zich kunnen baseren bij de informatieverzameling en de aanleg van hun dossiers. Wetende dat de CsBM zelf geïnteresseerd maar onvoldoende bestaft zijn om hun eigen geïnterneerdenpopulatie door te lichten, vonden we het interessant om de verzamelde informatie omtrent de

11. Ministerieel Besluit van 13 maart 2003 houdende wijziging van de bij de psychiatrische annexen van de strafinrichtingen opgerichte commissies tot bescherming van de maatschappij, B.S. 7 april 2003.

12. J. CASSELMAN, "Internering: huidige situatie", in J. CASSELMAN, P. COSYNS, J. GOETHALS, M. VANDENBROUCKE, D. DE DONCKER en C. DILLEN, *Internering*, Leuven, Garant, 1997, 39-61.

13. *Ibid.*

drie CsBM op te splitsen naar elke CBM afzonderlijk.

Gebaseerd op de interneringsdossiers van de verschillende CsBM, met als referentiedatum 12 juli 2001, worden volgende elementen toegelicht. Allereerst wordt de totale caseload van elke CBM weergegeven; het betreft alle geïnterneerden ressorterend onder de betreffende CBM: geïnterneerden verblijvend in rijksinstellingen, private ziekenhuizen, andere residentiële settings, geïnterneerden ambuland vrij op proef en ook de geïnterneerden die voortvluchtig zijn. Vervolgens wordt de geslachtsverdeling, de leeftijd op het moment van het onderzoek, alsook de leeftijd op het ogenblik van de internering weergegeven, de interneringsduur op het moment van het onderzoek, de delictverdeling en de verblijfs-situatie. Tijdens de informatieverzameling kwamen we tot de constatering dat informatie over de gerechtelijke voorgeschiedenis niet in elk dossier aanwezig is, vandaar dat de gegevens over de voorgeschiedenis getekend zijn door dit gebrek. Wegens de omvangrijke hoeveelheid dossiers en de niet-gestandaardiseerde samenstelling ervan werd beslist om de psychiatrische hoofd diagnose niet voor alle geïnterneerden na te gaan. In dit kader wordt verwezen naar een onderzoek (DE VUYSERE, CASSELMAN en VERVAEKE, 2003)¹⁴ waarin een selectie (N=103) gemaakt werd uit de totale groep geïnterneerden en waar de variabele psychiatrische stoornis wel werd opgenomen.

III. CIJFERGEDEGEVENS M.B.T. GEÏNTERNEERDEN RESSORTEREND ONDER DE CBM ANTWERPEN, GENT EN LEUVEN

Aantal dossiers

Tabel 1 toont de caseload van de CsBM: van de 1 434 dossiers ressorteren er 839 onder de CBM Antwerpen, 443 onder de CBM Gent en 152 onder de CBM Leuven.¹⁵

Tabel 1: aantal dossiers

	CBM Antwerpen	CBM Gent	CBM Leuven	CsBM Vlaanderen
Aantal	839	443	152	1 434
Percentage	58,5	30,9	10,6	100

14. S. DE VUYSERE, J. CASSELMAN en G. VERVAEKE, *Geïnterneerden verblijvend in een rijksinstelling in Vlaanderen*, K.U.Leuven, Faculteit Rechtsgeleerdheid, 2003, aangeboden.

15. Bestaffing CBM Antwerpen: 1 voltijds secretaris en 1 voltijds bediende; Gent: 1 voltijds secretaris, 1 voltijds bediende en 1 deeltijds bediende; Leuven: 1 voltijds bediende en 1 secretaris hoofd van de griffie die deeltijds het mandaat van secretaris van de CBM uitoefent.

Geslachtsverdeling

Het is duidelijk (tabel 2) dat de mannen bij alle onderzochte CsBM oververtegenwoordigd zijn binnen de geïnterneerdenpopulatie.

Tabel 2: procentuele geslachtsverdeling

	Mannen		Vrouwen	
	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal
CBM Antwerpen	94,2	790	5,8	49
CBM Gent	93,2	413	6,8	30
CBM Leuven	92,1	140	7,9	12
CsBM Vlaanderen	93,6	1343	6,4	91

Leeftijd

LEEFTIJD OP HET MOMENT VAN DE INTERNERING

Tabel 3 geeft de gemiddelde leeftijden in jaren en maanden op het moment van de internering weer. De laagste interneringsleeftijd voor de CBM Antwerpen is 18j,4m; voor Gent is dit 18j,5m en voor Leuven 18j,8m. De hoogste interneringsleeftijd is respectievelijk 83j,6m; 74j,1m en 75j,8m.

Tabel 3: gemiddelde leeftijd op het moment van de internering

	Gemiddelde Interneringsleeftijd
CBM Antwerpen	34j,10m
CBM Gent	33j,2m
CBM Leuven	35j,3m

LEEFTIJD OP HET MOMENT VAN HET ONDERZOEK

De gemiddelde leeftijd van de geïnterneerden, met als referentiedatum 12 juli 2001, is terug te vinden in tabel 4. De jongste geïnterneerde ressorterend onder de CBM Antwerpen is 18j,7m oud, de oudste 84j,4m. Bij de CBM Gent is de jongste 19j,4m en de oudste 82j,5m en bij de CBM Leuven ten slotte, is de jongste geïnterneerde 19 en de oudste 82 jaar.

Tabel 4: gemiddelde leeftijd op het moment van het onderzoek

	Gemiddelde leeftijd
CBM Antwerpen	41j,11m
CBM Gent	39j,11m
CBM Leuven	42j,4m

Interneringsduur

Met het begrip 'interneringsduur' bedoelen we de periode van het moment waarop de interneringsbeslissing is genomen tot het moment van het onderzoek (12 juli 2001). De eigenlijke interneringsduur kan pas gemeten worden op het moment dat de internering afgelopen is. In dit onderzoek wordt de interneringsduur gemeten op het moment van het onderzoek, doch op dat ogenblik is de internering nog lopende.

De gemiddelde interneringsduur bij de CBM Antwerpen bedraagt 7j,1m; bij de CBM Gent is dit 6j,9m en bij de CBM Leuven 7j,1m. De kortste interneringsduur bij de CBM Antwerpen en Gent op het moment van het onderzoek (12 juli 2001) is 1 dag, voor Leuven is dit 2 maanden. De langste interneringsduur bij de CBM Antwerpen is 43j,10m; bij de CBM Gent 40j,7m en bij de CBM Leuven 30j,2m.

Delictverdeling

Tabel 5 geeft de delictverdeling per CBM weer. Aangezien bepaalde categorieën van delicten zoals levens- en geweldsdelicten en seksuele delicten uiteenlopende delictsoorten met een verschillende graad van ernst omvatten (b.v. zowel verkrachting als openbare zedenschennis ressorteren onder de delictcategorie seksuele delicten), hebben we geopteerd voor een opsplitsing van deze twee delictsoorten (cf. tabel 5).

Rekening houdend met de vaststelling dat internering veelvuldig wordt opgelegd op basis van meerdere delictomschrijvingen (b.v. zwaar geweldsdelict in combinatie met diefstal) werden alle 'combinaties' van delictcategorieën nagegaan. Dit leverde ons 78 delictcategorieën op. Het spreekt voor zich dat het niet mogelijk en evenmin wenselijk is om bij de delictverdeling rekening te houden met een dergelijke grote hoeveelheid combinaties. Er werd geopteerd om alle 'zuivere' delictcategorieën te behouden en de twee meest voorkomende combinaties toe te voegen. De overige combinaties werden ondergebracht in een restgroep.

Tabel 5 toont aan dat de CsBM Antwerpen en Leuven verhoudingsgewijs meer zware geweldsdelicten tellen dan de CBM Gent. De ernstige seksuele delicten zijn in de CBM Leuven in ver-

houding minder vertegenwoordigd dan bij de CBM Antwerpen en Gent. Met 12,2 % branddelicten voor de CBM Gent, versus 6,6 % voor Leuven en 4,2 % voor Antwerpen, heeft de CBM Gent een groter aandeel brandstichters binnen haar geïnterneerdenpopulatie. Uit de cijfers blijkt dat de vermogensdelicten sterk vertegenwoordigd zijn binnen het totaal aantal gepleegde delicten door geïnterneerden. Voor de CBM Antwerpen en Gent maakt dit zelfs de grootste groep uit. Internering op basis van een verkeersdelict blijkt bij alle CsBM het minst voor te komen.

Tabel 5: procentuele delictverdeling

	CBM Antwerpen	CBM Gent	CBM Leuven
Levensdelict	6,8	4,7	6,6
Zwaar geweldsdelict	11,8	7,7	15,1
Ander geweldsdelict	1,9	2,3	2,6
Zeer ernstig seksueel delict	15,9	12,9	16,4
Ernstig seksueel delict	10,1	9,0	5,9
Ander seksueel delict	1,9	2,5	2,6
Vermogensdelicten	17,3	16,1	12,5
Afhankelijkheidsdelicten	3,2	0,9	0
Brandstichting	4,2	12,2	6,6
Verkeersdelicten	0,1	0	0,7
Zwaar geweldsdelict en vermogensdelict	7,9	6,5	7,9
Ander geweldsdelict en vermogensdelict	3,2	2,9	2,0
Restgroep	15,7	22,3	21,1
TOTAAL	100	100	100

Verblijfsituatie

Uit tabel 6 leiden we af dat het aandeel geïnterneerden dat in een residentiële voorziening verblijft, groter is bij de CBM Leuven en Gent dan in de CBM Antwerpen. Het omgekeerde geldt voor wat betreft het verblijf in een strafinrichting; minder geïnterneerden, ressorterend onder de CBM Leuven en ook Gent, verblijven in een strafinrichting. De groep geïnterneerden die ambulante vrij op proef is, maakt bij alle CsBM een grote groep uit, doch de CBM Antwerpen heeft, verhoudingsgewijs, het meeste geïnterneerden vrij op proef en in ambulante behandeling/begeleiding.

Tabel 6: procentuele verblijfsituatie

	CBM Antwerpen	CBM Gent	CBM Leuven
Strafinrichting	33,2	28,2	25,0
Residentiële voor- ziening	23,4	38,4	34,2
Ambulant	35,4	29,1	34,9
Op te sporen	8,0	4,3	5,9
TOTAAL	100	100	100

Gerechtelijke voorgeschiedenis

De gerechtelijke voorgeschiedenis van de geïnterneerden kan afgelezen worden in tabel 7. Het verschil in dossierbeheer bij de verschillende CsBM maakt duidelijk dat de CsBM Gent en Leuven niet systematisch van elke geïnterneerde een uittreksel uit het strafregister in het interneringsdossier bewaren. We stellen vast dat men dit de laatste jaren wel systematisch bijhoudt, doch dat oudere interneringsdossiers niet aangevuld worden. Dit zorgt ervoor dat voor een groot aantal geïnterneerden van de CBM Gent en Leuven de gerechtelijke voorgeschiedenis onbekend is, of althans dat er hierover geen documenten zijn terug te vinden in het interneringsdossier. De CBM Antwerpen heeft wel zicht op de voorgeschiedenis van alle geïnterneerden. Dit gegeven beïnvloedt vanzelfsprekend het totaalbeeld van de gerechtelijke voorgeschiedenis.

Tabel 7 toont dat de CBM Leuven in verhouding minder geïnterneerden telt die in het verleden een correctionele en/of politionele veroordeling opliepen, dan de CBM Antwerpen en Gent. De CBM Leuven telt echter in verhouding meer geïnterneerden met een eerdere internering in het verleden dan de twee andere CsBM. De CBM Antwerpen heeft meer geïnterneerden die in het verleden zowel een politionele en/of correctionele veroordeling als een internering opliepen en zij heeft het grootste aandeel geïnterneerden met een blanco strafregister.

Tabel 7: procentuele gerechtelijke voorgeschiedenis

	CBM Antwerpen	CBM Gent	CBM Leuven
Correctionele en/of politionele veroor- deling	36,4	42,7	13,2
Internering	8,9	3,8	13,7
Correctionele en/of politionele veroor- deling EN Internering	21,1	1,6	6,6
Blanco	33,6	23,5	11,2
Onbekend	0	28,4	55,3
TOTAAL	100	100	100

IV. BESLUIT

Bovenstaande gegevens maken een vergelijking tussen de verschillende ééntalig Vlaamse CsBM mogelijk. Het gaat hier om een vergelijking van de geïnterneerdenpopulatie. Vertrekkende van deze gegevens is het vanzelfsprekend onmogelijk om het beleid dat de verschillende CsBM voeren, door te lichten. De CsBM hebben namelijk geen enkele invloed op de input van geïnterneerden die aan hen worden toevertrouwd (wel op het verloop van de interneringsmaatregel) en dus op de ernst van de delicten die 'hun' geïnterneerden pleegden. Evenmin hebben zij zeggenschap over het aantal geïnterneerden dat onder hun bevoegdheid komt.

Een eerste belangrijke vaststelling is het uitgesproken verschil in belasting tussen de verschillende CsBM: met 839 geïnterneerden voor Antwerpen, versus 443 voor Gent en 152 voor Leuven heeft de CBM Antwerpen veruit de grootste caseload. Wat de gemiddelde interneringsduur betreft (let wel: het gaat hier om nog lopende interneringen) stellen we vast dat die rond de 7 jaar schommelt.

Voor de drie CsBM geldt dat hun populatie grotendeels bestaat uit mannen. De gemiddelde interneringsleeftijd schommelt tussen 33j,2m en 35j,3m voor de drie CsBM.

Het is opvallend dat de CsBM Antwerpen en Leuven zwaarder belast zijn met geïnterneerden die zware geweldsdelicten pleegden dan de CBM Gent. De CBM Gent daarentegen rekent in verhouding meer brandstichters tot haar populatie dan de CBM Antwerpen en Leuven. We zien dat de CsBM Antwerpen en Gent in verhouding meer ernstige seksuele delictplegers tellen dan de CBM Leuven. Wat de totaliteit van de seksuele delicten betreft stellen we vast dat de CBM Antwerpen met 27,9 % meer seksuele delinquenten tot haar CBM rekent dan de CsBM Gent (24,4 %) en Leuven (24,9 %).

Minder geïnterneerden van de CBM Antwerpen verblijven in een residentiële voorziening en meer geïnterneerden van de CBM Antwerpen verblijven in de strafinrichtingen. Daarentegen telt de CBM Antwerpen, met 35,4 %, het grootste percentage geïnterneerden die ambulant in behandeling/begeleiding zijn, gevolgd door de CBM Leuven (34,9 %) tegenover 29,1 % bij de CBM Gent.

De cijfergegevens over de gerechtelijke voorgeschiedenis zijn getekend door onwetendheid vanwege de CsBM (Gent en Leuven). Enkel bij de CBM Antwerpen vonden we gegevens over de gerechtelijke voorgeschiedenis voor alle geïnterneerden.

In dit beschrijvend onderzoek hebben we drie CsBM op basis van een aantal variabelen vergeleken. Dit is echter geen doorgedreven vergelijking. Omwille van gebrek aan tijd en middelen konden we de variabele geestesstoornis, noch-

tans een belangrijke variabele gezien de populatie, niet in ons onderzoek opnemen. Ook over het hulpverleningsverleden, de sociale achtergrond van de geïnterneerden en het traject dat de geïnterneerde heeft doorlopen sinds zijn internering hebben we, om dezelfde reden, geen gegevens kunnen verzamelen voor alle geïnterneerden. Door een steekproef te maken (N=103) kunnen we in de toekomst aan deze kritiek tegemoetkomen en een meer gedetailleerd beeld geven. In dit geval gaat het echter om een steekproef en niet om een volledige populatie. We stellen vast dat de CsBM, hoewel de interesse groot is, niet de mogelijkheden hebben om hun beleid in beeld te brengen. Over de geïnterneerdenpopulatie is weinig informatie te vinden die op een éénduidige manier werd verzameld. Er zou een centraal registratieorgaan opgericht moeten worden met het oog op het in kaart brengen van de volledige geïnterneerdenpopulatie, zodat de beleidsmakers met zicht op de populatie beslissingen kunnen nemen en zodat de weg naar meer onderzoek over de geïnterneerden vrijgemaakt wordt.

V. BIBLIOGRAFIE

- BROOHTHAERTS, J.P. en MENTENS, R., "Zijn er in de huidige context behandelingsmogelijkheden op een afdeling Sociaal Verweer?", *Panopticon* 1982, 435-441.
- BROOHTHAERTS, J.P., MENTENS, R. en DE SOETE, G., "De verblijfsduur van geïnterneerden in een bijzondere afdeling tot bescherming van de maatschappij : een empirisch onderzoek", *Panopticon* 1984, 495-505.
- CASSELMAN, J., COSYNS, P., GOETHALS, J., VANDENBROUCKE, M., DE DONCKER, D. en DILLEN, C., *Internering*, Leuven, Garant, 1997, 125p.
- CASSELMAN, J., "Forensisch Psychiatrische Eenheden: nu of nooit!", *Tijdschrift Klinische Psychologie* 2000, 148-152.
- CASSELMAN, J., "Begint er licht te schijnen aan het einde van de duistere tunnel?", *De orde van de dag* 2001, 37-41.
- CASSELMAN, J., "De hervorming van de internering: worden geïnterneerden er beter van?", *Alert* 2002, 82-92.
- CASSELMAN, J., "Gerechtelijke geestelijke gezondheidszorg in België. Ongelooflijk maar waar", *Tijdschrift voor hulpverleners in de geestelijke gezondheidszorg* 2002, 280-289.
- COSYNS, P., "Hulp verlenen of opsluiten: rethorische vraag of prangend alternatief?", *Panopticon* 1992, 317-322.
- COSYNS, P., "Internering: een doorbraak in het herzieningsproces van de wet?", *Panopticon* 1999, 313-318.
- COSYNS, P. en CASSELMAN, J., *Gerechtelijke psychiatrie*, Leuven, Garant, 1995, 108p.
- DE VUYSERE, S., CASSELMAN, J., VERVAEKE, G., "De geïnterneerdenpopulatie van Vlaanderen: enkele cijfergegevens", K.U.Leuven, Faculteit Rechtsgeleerdheid, 2002, aanvaard.
- DE VUYSERE, S., CASSELMAN, J., en VERVAEKE, G., "Geïnterneerden verblijvend in een rijksinstelling in Vlaanderen", K.U.Leuven, Faculteit Rechtsgeleerdheid, 2003, aangeboden.
- DE WAELE, J.P., "Enkele dysfuncties van de wet tot bescherming van de maatschappij", *Panopticon* 1983, 231-245.
- GOETHALS, J., "Internering in België. Enkele statistische gegevens", *Panopticon* 1985, 129-147.
- GOETHALS, J., "De geïnterneerden onder de Commissie ter Bescherming van de Maatschappij Leuven 1945-1975. Kenmerken en evolutie", *Panopticon* 1988, 275-290.
- GOETHALS, J., "Abnormaal en delinquent, Antwerpen, Kluwer, 1991, 332p.
- GOETHALS, J., "De geïnterneerden van de Leuvense Commissie tot Bescherming van de Maatschappij", *Panopticon* 1991, 461-474.
- GOETHALS, J., "De opvang van de geïnterneerden van de CBM-Leuven in de psychiatrische klinieken", *Panopticon* 1994, 452-469.
- MINISTERIE VAN JUSTITIE, De Commissie Internering. Eindverslag van de werkzaamheden, s.l., 1999, 120p.
- VANDENBROUCKE, M., "De psychiatrische expertise in opspraak", *Panopticon* 1983, 150-165.
- VANDENBROUCKE, M., "Eenheid voor forensische psychiatrie in een psychiatrisch ziekenhuis. Utopie en realiteit", *Panopticon* 1994, 76-88.
- S. DE VUYSERE, J. CASSELMAN en G. VERVAEKE